

AKTUALNO O PRAVICI DO STAVKE

Marijan Debelak*

UDK: 331.109.32

Povzetek: Prispevek obravnava nekatere aktualne ugotovitve o stavkah v zadnjem obdobju. Pri tem opozarja na pomanjkljivo poročanje o stavkah, za Slovenijo o nekaterih novih oblikah stavk, ki so lahko pravno sporne, nekaterih odklonih pri organiziranju stavk in o zastoju pri sprejemanju novega zakona. Osnutek novega zakona, tako kot sedanji zakon o stavki, neustrezno rešuje vprašanje stavk v javnem sektorju in državnih organih. Zato članek povzema nekatere splošne usmeritve nadzornih organov MOD in Evropske socialne listine v zvezi s temi stavkami. Zaključuje se z nekaterimi primeri novejših sodne prakse v zvezi s presojo zakonitosti stavk.

Ključne besede: stavka, delovno razmerje, sindikati, javna služba, izprtje

TOPICAL ISSUES REGARDING THE RIGHT TO STRIKE

Abstract: The contribution deals with some recent findings regarding the strikes, whereby it calls attention to the inadequate reporting about some new forms of strikes appearing in Slovenia recently which may be legally disputable; further to some deviations at strike organisation and to a standstill at the process of adoption of a new law. Like the present law, also the new draft law contains inadequate solutions regarding the strike within the public sector and the Civil Service. The contribution therefore summarises some general guidelines of the ILO supervisory bodies and of the European Social Charter which regulate this area. In conclusion it presents some recent examples of the relevant case law regarding the examination of the legality of the strike.

Key words: strike, employment relationship, trade-unions, public service, lock-out

* Marijan Debelak, magister pravnih znanosti, vrhovni sodnik na Vrhovnem sodišču RS
marijan.debelak@sodisce.si
Marijan Debelak, LL.M., Supreme Court Judge of the Supreme Court of the Republic of Slovenia

1. SPLOŠNO

Leto 2010 bi lahko označili za leto stavk, protestov in podobnih industrijskih akcij.¹ Govorimo o večjem stavkovnem valu. Takšno stanje je razumljivo glede na gospodarske razmere (recesija) in večkrat neposrečene rešitve teh razmer predvsem na breme delavcev in uslužbencev. Nezadovoljstvo je veliko, občutek, da ljudje živijo v nepravilni družbi, pa je močan in se utrjuje z vsemi mogočimi prestrukturirani oziroma reformami, ki so v številnih evropskih državah dosegle vrhunec še s pokojninskimi reformami.

Manj znano je, da stavkovni val ni omejen le na Evropo, temveč ga poznajo tudi na Kitajskem.² Stavke potekajo kljub temu, da je zelo vprašljiva že njihova legalnost. Glede obsega stavk je zgovoren podatek, da je ministrstvo javne varnosti še leta 1993 poročalo o 8.700 incidentih socialne narave letno, leta 2005 že o 87.000. Kasneje so poročila zaradi negativnih implikacij ukinili. Število stavk se povečuje za cca 30% letno, torej je letna števila leta 2010 verjetno že preseгла 200.000 stavk oz. podobnih industrijskih akcij. To ni zanemarljiv podatek, tudi če upoštevamo število prebivalcev v Kitajski in v Sloveniji.

Stavke so običajno posledica nemogočih delovnih in bivalnih razmer, delovnega časa, obremenjenosti delavcev, ipd. Znani so podatki o samomorih med delavci (npr. v družbi Faxconn, ki za Apple izdeluje iPade in iPhone). Lani je prišlo do več visoko profiliranih stavk (torej ne le spontanih stavk, ki so sicer pravilo) predvsem v podjetjih v tujih oz. mešanih lasti (kot sta npr. Honda in Toyota). Presenetljiv je tudi izplen nekaterih stavk, saj obstajajo poročila o 20%, 30% in celo 70% zvišanju plač. To je za nas skoraj neverjeten podatek, ki pa ga lahko razložimo s pred tem ekstremno nizkimi plačami. Obenem je zanimivo, da so zaradi uspeha delavcev v nekaterih podjetjih, dvignili minimalne plače tudi v drugih podjetjih, kjer delavci sicer niso stavkali.

Stavke na Kitajskem so na nek način lahko celo eden od prvih signalov postopnega zaključevanja obdobja nizke cene dela in cenene izvoza.

¹ Pojavljajo se tudi nove oblike industrijskih akcij, npr. flash mob (smart mob).

² Povzeto predvsem po člankih „Stirkes in China signal and to era of low cost labour and cheap exports,“ Jonathan Watts, Guardian.co.uk, 17. 6. 2010 in „China Study Group – Auto Industry Strikes in China,“ <http://chinastudygroup.net/2010/>, „What to make of the strikes in China,“ <http://shanghaiist.com>, 4. 6. 2010, „Strikes threaten China's status as the factory of the world“ - Clifford Coonan, The Independent, 19. 6. 2010, itd.

2. SPLOŠNO O STAVKAH V SLOVENIJI

Razen v primerih, ko sodišča odločajo o zakonitosti posameznih stavk, je težko dobiti relevantne podatke o dogajanjih v posameznih stavkah. Gre za kritiko medijev, ki zadeve pokrivajo le parcialno, bolj v smislu, ali je neka stavka zanimiva kot novica (zgodba), kot pa v smeri predstavitve bistvenih podatkov o sami stavki.³ Na žalost velja podobno tudi za druga področja, saj mediji iščejo konflikte, ker naj bi bili ti podlaga za dobre oziroma predvsem brane zgodbe. S tem konflikti sami po sebi postajajo prevladujoča realnost poročanja. Manjkajo pa vsebine, poglobljene analize, pomembni poudarki, ki seveda zahtevajo veliko znanja in poglobljenega dela.

Pri nas se še vedno medijske predstavitve oziroma pogovori o stavkah omejujejo na *komentarje o upravičenosti (legitimnosti) stavke*, v smislu, saj ni tako hudo, da bi lahko stavkali, poglejte druge delavce, stavka bo otežila že tako slab položaj delavcev, delodajalcu grozi večja škoda, ipd. Takšni komentarji že zaradi navedene *usmeritve oziroma izhodišča v glavnem zgrešijo bistvo*. Tak pristop sicer še nekako razumemo v primeru direktorjev, predstavnikov delodajalcev, ali cenenem, populističnem novinarstvu, ne moremo pa ga razumeti kot komentar vladnih predstavnikov ali zapisov na to temo v pravnih publikacijah.⁴ Zanimivo je, da tudi v takšnih diskurzih ni zaslediti jasnega stališča, da npr. običajni javni uslužbenci niso (in ne morejo biti) odgovorni za stanje, v kakršnem so se znašli številni odpuščeni delavci zaradi stečajev, množičnih odpuščanj ali kratenja osnovnih pravic delavcev. Le kako lahko delodajalci ali vlade opravičijo nasprotovanje stavki le s tem, da kažejo na slabe ali še slabše razmere drugje?

V Sloveniji *nimamo razpoložljivih podatkov o številu in vrstah stavk z vsaj približnim številom udeležencev, itd.*⁵ Zakon o evidencah na področju dela in socialne varnosti (ZEPDSV, Ur. l. RS, št. 40/2006) sicer v 20. členu predvideva

³ Včasih ugotovimo tudi *napačno poimenovanje nekih aktivnosti kot stavkovnih aktivnosti oziroma stavke*. Znani so primeri „stavke“ avtoprevoznikov (ne delavcev). Tudi stavkovni odbor nevladnih kmetijskih organizacij, ki ga vodi predsednik sindikata kmetov, v zvezi s spremembo zakona o dohodnini (uvedba obveznega knjigovodstva) govori o stavki - Delo, 23. 11. 2010, str. 2.

⁴ Npr. prispevek Jureta Mikuža - Javni in zasebni ne, Pravna praksa 42/2010, kjer je avtor podal komentar upravičenosti (torej legitimnosti in ne legalnosti) stavke v javnem sektorju z vidika tega, česar vse se zaposleni v javnem sektorju ne zavedajo (seveda v nasprotju z zaposlenimi v zasebnem sektorjem) in s populističnimi izjavami, „kjer ni, še vojska ne vzame,“ drugi državljani si zategujejo pas, ipd.

⁵ Kot omenjeno v nasprotju s Kitajsko, kjer so te podatke do 2005 vsaj objavljali.

tudi tovrstne evidence. Na podlagi tega zakona je bil sprejet Pravilnik o obrazcih prijav o reševanju kolektivnih delovnih sporov pri delodajalcu (Ur. l. RS, št. 125/2007). Kljub ustreznim pravnim podlagam Statistični urad RS teh podatkov ne vodi, vendar ne zato, ker jih ne bi hotel voditi, temveč zato, ker delodajalci podatkov o stavkah ne sporočajo.

Podatkov o tem, koliko stavk je bilo lansko leto v Sloveniji nimamo, vendar jih je bilo veliko, največ do sedaj. Bilo je tudi veliko *groženj s stavkami in veliko napovedi stavk, do katerih kasneje ni prišlo*, bodisi zaradi sporazuma, preklica, odstopa ali t.i. zamrznitve stavke. Omenjeni pojem je nekako udomačen in se pogosto uporablja v praksi, čeprav je sporen in večkrat zavajajoč izraz. Več o tem vprašanju v okviru predstavitve primerov sodbe prakse.

Splošni vtis glede stavk v Sloveniji je, da v glavnem še vedno prevladujejo stavke zaradi nespoštovanja osnovnih pravic delavcev, večkrat že v fazi, ko so podjetja v zelo slabem finančnem stanju oz. pred stečajem. Stavke se ne omejujejo več na opozorilne stavke ali krajše, nekaj dnevne stavke, saj je več stavk, ki so trajale dolgo časa, ali večkrat pri istem delodajalcu.⁶

3. VRSTE STAVK IN PRAVNA VPRAŠANJA

Iz pravnega vidika je v zvezi s *tehtanjem argumentov glede (ne)zakonitosti stavke* zanimivo, da so se predvsem v zadnjih dveh letih pojavile stavke, katerih *oblika ni več prekinitev dela*.

Tako so npr. cariniki stavkali na način, da so še bolj vestno opravljali delo oz. natančneje upoštevali protokol in pogostost carinskih pregledov, podobno policisti in pred časom sodniki, ki so v drugi stavki stavkali le tako, da so delali v okviru norme. Vse te oblike so bile medijsko predstavljene kot bele stavke, kar pa ni točno poimenovanje.

Zakonitost takšnih stavk je lahko vprašljiva, saj veljavni Zakon o stavki (ZStk, Ur. l. SFRJ, št. 23/91) opredeljuje stavko kot prekinitev dela, kar je klasična opredelitev stavke. Na drugi strani je treba poudariti, da se *še vedno veljavni jugoslovanski ZStk uporablja le smiselno in da je že dalj časa uveljavljen mednarodni*

⁶ Npr. stavka sodnikov, stavke v Tovarni vozil Maribor, glej Delo, 4.1.2011, stavka zobozdravstvenih asistentk, glej Delo, 28. 12. 2010.

standard, da stavko opredeljujejo tudi druge oblike odklonitve oziroma delne odklonitve običajnega dela, npr. delo po pravilih, počasno delo, ipd. Predvsem so v zvezi s tem pomembna stališča nadzornih organov MOD v zvezi s Konvencijo MOD št. 87 o sindikalnih svoboščinah in zaščiti sindikalnih pravic.⁷ Slovenska sodišča zakonitosti stavk iz tega vidika še niso presojala.

Iz slovenske prakse so poznane tudi nekatere *spontane stavke*, t.j. stavke brez ustrezne napovedi in brez predhodnega obdobja med napovedjo in začetkom stavke. Takšna je bila npr. stavka v Gorenju septembra 2009, ko so delavci prešli iz 32 na 36 urni delovni teden, plače pa so jim bile izplačane še za 32 ur, plače so bile tudi sicer zelo nizke, izplačilo je bilo enako za delo kot za nedelo, itd. Delavci so bili deležni simpatij širše javnosti in celo podpore predsednika države. Kljub simpatijam je zelo vprašljivo, kakšna bi bila odločitev sodišča v primeru presoje zakonitosti teh stavk, saj iz sedanjega zakona in tudi osnutka novega zakona izhaja, da bi bila takšna stavka nezakonita. Poznano je, da je bilo krajših spontanih stavk (dve urnih, ipd.) letos kar nekaj, vendar brez medijskega pokritja in sodnih postopkov.

Iz slovenske prakse so poznane tudi najave in izvedbe stavk, kjer se *zahteve delavcev ne nanašajo na uveljavljanje ekonomskih in socialnih pravic iz dela, temveč gre za druge zahteve*. Dve urna opozorilna stavka septembra 2009 v organizaciji sindikata energetike je potekala zaradi zaustavitve vseh dejavnosti razdelitve petih elektro-distribucij na dva dela, zahteve v lanskem letu pa so šle tudi v smeri nasprotovanja reorganizaciji, zagotovil, kaj bo s projektom 6 bloka TEŠ, odstavitve direktorja direktorata, in kasneje zaradi zamenjave direktorja. V napovedih stavke je bilo govora o postopnem odklapanju elektrike.

V zvezi s tem je treba pojasniti, da je v sistemih s kapitalistično ureditvijo tudi primerjalno pravno jasno, *da poslovna sfera lastnikov oziroma vodstva družb pomeni prosto odločanje o poslovanju in oblikah tega poslovanja, o poslovnih odločitvah, imenovanju in odpoklicu uprav, ipd.* To pomeni, da delavci v to sfero ne morejo posegati – razen preko pravno urejenih mehanizmov sodelovanja pri upravljanju. Zato stavka, ki se nanaša zgolj na ta segment delovanja nekega podjetja oz. sistema - brez prave povezave z zmanjšanjem pravic delavcev zaradi predvidenih reorganizacij delovanja družbe - ne more biti zakonita.

⁷ Glej npr. Freedom of Association, Digest, 5th edition, 2006, para. 545, Digest 1996, para. 496 in 497, itd.

Kot kaže se pojavljajo tudi primeri, ko pri organiziranju stavke *deluje ali sodeluje svet delavcev*, kar je v izrecnem nasprotju z Zakonom o sodelovanju delavcev pri upravljanju (ZSDU, Ur. l. RS, št. 42/93 in nadalj.). Ta v 7. členu določa, da se mora svet delavcev vzdržati kakršnihkoli oblik sindikalnega boja.

Omenjene nove oblike stavk oziroma spontanih stavk lahko kažejo tudi, da *praksa prehiteva zakonodajalca*, ki je konec leta 2009 pripravil osnutek novega zakona o stavki, ki pa je leta 2010 zastal. Vsekakor bi dejstvo nekaterih spontanih stavk v razmerah, ko pri delodajalcu pride do večjih kršitev pravic delavcev, neenakega obravnavanja, ipd. zahtevalo razmislek, ali tudi pri nas ne bi bilo mogoče v nekaterih izjemnih primerih dopustiti spontane (kratkotrajne) stavke, torej izjemoma dopustiti tudi stavke brez predhodne napovedi - tako kot npr. v omejenem obsegu v Franciji, Italiji, na Švedskem.

4. STAVKE V JAVNEM SEKTORJU

Nekatere pripombe na zgoraj že omenjeni osnutek novega zakona o stavki se nanašajo tudi na neustrezno ureditev omejevanja stavk v javnih službah in državnih organih,⁸ zato v nadaljevanju prispevka tudi nekaj o tem vprašanju.

V zvezi s stavkami v javnem sektorju in državnih organih je treba izhajati iz slovenske ustave, ki v 2. odstavku 77. člena določa, *da če to zahteva javna korist, se lahko pravica do stavke, upoštevajoč vrsto in naravo dejavnosti, z zakonom omeji*.

Takšna ureditev je povsem usklajena s stališči nadzornih organov MOD v zvezi s konvencijo 87 o sindikalnih svoboščinah in zaščiti sindikalnih pravic in stališči Evropskega odbora za socialne pravice v zvezi s Spremenjeno Evropsko socialno listino.

Iz ustavne opredelitve in stališč navedenih organov izhaja, da so omejitve pravice do stavke *objektivne oziroma funkcionalne narave* in se torej nanašajo na vrsto in naravo dejavnosti posameznega organa oz. organizacije v segmentu javnih služb in državnih organov. Nadzorni organi in tudi naše ustavno sodišče so sicer opozorili, da objektivne omejitve v praksi pripeljejo do tega, da določene kategorije delavcev ne bodo mogle stavkati, kar pomeni, da objektivnih in subjektivnih omejitev ni mogoče strogo ločevati.

⁸ Glej Debelak M., Delavci in delodajalci, 1/2010, str. 29-52.

Bistvo je v tem, da se omejitve vežejo na vrsto in naravo dejavnosti in se povezujejo le z zahtevami javne koristi. To pomeni, da je pravica do stavke lahko omejena ali prepovedana le delavcem, ki opravljajo tiste dejavnosti, kjer javna korist zahteva omejevanje ali celo prepoved stavke. To nikakor niso vse dejavnosti javnega sektorja, niti vseh državnih organov, saj med njimi, po kriteriju javne koristi, obstajajo velike razlike.

Prav tako je tudi eno od osnovnih načel MOD, da je stavko mogoče omejiti ali prepovedati le za tiste javne uslužbenke, ki izvajajo *oblastne funkcije in v t.i. bistvenih (javnih) službah v najožjem pomenu, to je v tistih službah, v katerih bi prekinitev dela ogrozila življenje, osebno varnost ali zdravje celotnega ali dela prebivalstva*. Meja med bistvenimi službami in nebistvenimi službami sicer ni povsem natančno določena, saj tudi nebistvene službe lahko postanejo bistvene v primeru stavk, ki so daljše in prekoračijo nek normalen obseg - zaradi česar je ogroženo življenje, osebna varnost, zdravje celotnega ali dela prebivalstva. Pomembno je tudi, da so bistvene službe v ožjem pomenu besede le bolnišnice, oskrba z vodo, z elektriko, telefonske storitve, kontrola zračnega prometa, gasilci, policija in vojska, zaporna služba, zagotavljanje hrane učencem in čiščenje šol. Vse drugo - npr. transport, RTV, dobava bencina, pošta, pekarnice, itd. ne predstavljajo bistvenih služb v ožjem pomenu.⁹

Mogoče je zaključiti, da *naš sedanji ZStk* - v delu, ki določa, da se pravica do stavke v javnih službah in državnih organih lahko uveljavi le v primeru, če je zagotovljen minimum delovnega procesa, izpolnjevanje mednarodnih obveznosti oziroma bistvene funkcije državnih organov (7. in 11. čl.) - *ni v skladu niti z ustavnimi usmeritvami niti s stališči nadzornih organov*. Na žalost, z manjšimi korekcijami, ta princip izhaja tudi iz osnutka novega zakona. Napačno je torej, da se v vseh javnih službah in državnih organih že v izhodišču pravica do stavke omejuje tako, da se veže predvsem na zagotavljanje funkcij teh organov oziroma izpolnjevanja mednarodnih obveznosti. Vse mednarodne obveznosti in delovanje oziroma funkcije vsake javne službe ali organa niso takšne, da za vsako od teh funkcij javna korist zahteva tudi omejevanje pravice do stavke. *Vsaka javna služba torej ni bistvena služba*, seveda tudi ne v ožjem pomenu. Tudi med bistvenimi službami v ožjem pomenu pa je jasno, da npr. enostavnih delavcev v bolnicah ali vrtnarjev ni mogoče prikrajšati za pravico do stavke.¹⁰

⁹ Freedom of Association, Digest of decisions, 2006, para. 581 - 594.

¹⁰ Freedom of Association, Digest of decisions, 2006, para. 593.

Funkcioniranje nekaterih, vendar ne vseh služb, oziroma delovanje nekaterih organov se med stavko zagotavlja na drug način – z delovanjem t.i. *minimalnih služb*, ki so v načelu lahko predvidene v bistvenih službah v ožjem pomenu, v službah, ki niso takšne, vendar bi obseg in trajanje stavke lahko povzročil akutno nacionalno krizo, ki bi ogrozila normalne življenjske pogoje prebivalstva (dejanski kriterij za to je visok) in v javnih službah, ki so temeljnega pomena.¹¹

Pomemben napotek nadzornih organov je tudi, da se o obsegu teh služb dogovorijo predstavniki delavcev in delodajalcev in ne izključno javna oblast, da v primeru sporov o tem odloča neodvisno telo in ne oblastni organ, da mora biti končna odločitev pridržana sodišču in da je treba vsem tistim, katerim je stavka prepovedana ali omejena, omogočiti primerno zaščito v primeru sporov – predvsem v obliki neodvisnih mehanizmov conciliacij, mediacij in arbitraž, ki omogočajo hitro reševanje konfliktov.¹²

5. SODNA PRAKSA

V nadaljevanju prispevka je podan pregled izbranih novejših primerov iz sodne prakse slovenskih sodišč, ki se nanašajo na uresničevanje pravice do stavke.

Sodba VIII Ips 129/2008 z dne 23. 9. 2008, v zvezi s sodbo VDSS X Pdp 1313/2007:

V sporu, v katerem je bilo odločeno, da je bila stavka nezakonita, je Vrhovno sodišče med drugim navedlo, da za zakonitost stavke ne zadošča le sklep o stavki z določitvijo zahtev in oblikovanjem organa – stavkovnega odbora, temveč tudi napoved časa in kraja stavke, s tem da, od te napovedi do začetka stavke, mine najmanj pet dni (v javnih službah in državnih organih sedem oziroma deset dni – osmi in enajsti člen ZStk). Po ZStk čas začetka stavke ni vezan na nek datum, ko bo delodajalec morda (dokončno) sporočil stavkovnemu odboru, da ne bo izpolnil stavkovnih zahtev. Organizator stavke oziroma stavkovni odbor ne more napovedati stavke s tem, da določi le stavkovne zahteve in ne opredeli časa začetka stavke, saj v takšnem primeru ni jasno, kdaj bo do stavke prišlo oziroma ali bo do nje sploh prišlo. Datuma stavke tudi ne more naknadno določiti že naslednji dan po tem, ko delodajalec ne ugodí stavkovnim zahtevam. Sklep o začetku stavke

¹¹ Freedom of Association, Digest of decisions, 2006, para. 604 – 626.

¹² Ibidem, para. 595 - 603.

je namreč popoln šele takrat, ko vsebuje vse elemente, ki jih določa zakon, od takšne napovedi do začetka stavke pa mora preteči najmanj pet dni.

Sklep Vrhovnega sodišča VIII Ips 120/2010 z dne 9.11.2010, v zvezi s sklepom VDSS X Pdp 717/2009:

Šlo je za spor o zakonitosti stavke sodnikov, ki ga je sprožil odvetnik kot predlagatelj. Po 48. členu ZDSS-1 je predlagatelj v sporu o zakonitosti stavke lahko tisti, ki ima po zakonu pravico organizirati stavko in tisti, zoper katerega je stavka organizirana. Gre za vprašanje procesne in ne materialne legitimacije. Kljub temu je sodišče prve stopnje zahtevke zavrnilo zaradi pomanjkanja aktivne legitimacije. Zadevo je torej obravnavalo po vsebini, seveda pa s takšnim obravnavanjem odvetniku omogočilo izločitev vseh možnih sodnikov. Pritožbeno sodišče je napako sodišča prve stopnje popravilo, sodbo sodišča prve stopnje razveljavilo in predlog zavrglo, revizijo zoper takšno odločitev pa je Vrhovno sodišče zavrnilo.

Spor omenjam predvsem zaradi tega, ker se je predlagatelj v utemeljitvi nezakonitosti stavke sodnikov skliceval na 37. člen Zakona o sodniški službi, ki določa, da sodnik ne sme ovirati delovanja sodišča zaradi uveljavljanja svojih pravic. Zanimivo je tudi to, da so se na isti člen sklicevali nekateri pravosodni funkcionarji, ki so nasprotovali stavki sodnikov. Sodišča se glede tega vprašanja niso opredelila, saj dejansko do vsebinske presoje sploh ni prišlo.

O tej zadevi menim naslednje. Pravica do stavke je z zakonom lahko tudi omejena (in celo prepovedana). Ta omejitev pa mora biti izrecna in se mora nanašati prav na pravico do stavke in ne na prepoved oviranja delovanja sodišča zaradi uveljavljanja neke sodnikove individualne pravice. Zato navedeni člen, ki ne predstavlja norme kolektivnega delovnega prava, ne more biti ovira za možnost stavke sodnikov. Ta stavka tudi sicer ni bila stavka za uveljavljanje pravic, temveč za uveljavljanje interesov.

Sodba Vrhovnega sodišča VIII Ips 120/2008 z dne 11. 5. 2010, v zvezi s sodbo VDSS Pdp 1324/2007:

Šlo je za presojo zakonitosti štirih stavk v krajšem časovnem obdobju. Že v prvi opozorilni stavki so delavci v napovedi stavke v skladu s četrtrim odstavkom 2. člena ZStk določili kraj zbiranja, ki so ga nato v dogovoru z delodajalcem spremenili. Podobno je bilo v drugi stavki, v tretji stavki pa kraja zbiranja niso navedli, vendar se ta ni spremenil. Sodišče je presodilo, da zgolj opustitev dolžnosti, da se v sklepu navede kraj zbiranja udeležencev stavke, v danih okoliščinah ne pomeni *a priori* že nezakonitosti stavke.

Nadaljnje vprašanje se je nanašalo na „zamrznitev“ stavke. Delavci so namreč stavko napovedali in jo nato dvakrat zamrznili (uporabili so prav tak izraz) ter jo nato dejansko izvedli. Delodajalec je navajal, da je bila takšna zamrznitev nezakonita in se pri tem skliceval na odločbo Vrhovnega sodišča VIII Ips 48/2003, po kateri delavci ne morejo enostransko zamrzniti stavke. Vrhovno sodišče je v obrazložitvi poudarilo, da se citirana druga odločba nanaša na primer, ko je stavka že potekala in so jo delavci enostransko prekinili za določen čas, čeprav zakon takšne začasne prekinitve in nato neposrednega nadaljevanja ne predvideva. Konkreten primer pa ni bil tak, saj „zamrznitev“ ni pomenila prekinitve že trajajoče stavke, temveč je dejansko pomenila le odložitev začetka stavke, o tem pa je bil delodajalec tudi obveščen. Opredelitev, ki jo je uporabil stavkovni odbor – da se stavka „zamrzne,“ sicer ni bila ustrezna, saj stavke takrat še ni bilo, zato tudi ni možna njena zamrznitev. Pojemovno pa je bilo jasno, da je stavkovni odbor le preložil začetek stavke na kasnejši datum. Takšna odložitev začetka stavke, s pravočasnim obvestilom delodajalca, ni nezakonita.

Sklep VDSS X Pdp 1394/2010 z dne 20. 12. 2010, v zvezi s sklepom DS v Kopru, Oddelek v Novi Gorici Kd 2/2010

Zanimivo pravno vprašanje v tem sporu se nanaša na začasno odredbo, s katero je delodajalec že pred vložitvijo tožbe za ugotovitev nezakonitosti stavke predlagal, da sodišče stavkovnemu odboru prepove začeti oziroma organizirati stavko, ki je bila predvidena za določene dneve in ure, za primer kršitev prepovedi z začasno odredbo pa naj se določi denarna kazen 1.000.000 EUR za vsak začetni dan kršitve. Sodišče prve stopnje je predlog zavrnilo, takšno odločitev pa je potrnilo tudi sodišče druge stopnje. Med drugim je obrazložilo, da bi predlagatelj v napovedanem kolektivnem delovnem sporu o zakonitosti stavke lahko zahteval le ugotovitev takšne nezakonitosti, torej izdajo ugotovitevne sodbe, ki, glede na naravo takšne sodbe, ne postane izvršljiva. To pa pomeni, da zavarovanje z začasnimi odredbami v teh postopkih ne pride v poštev.

LITERATURA IN VIRI:

Debelak, Marian: Pravna ureditev stavke de lege ferenda, v: Delavci in delodajalci št. 1/2010/X, str. 29-52,

J.M. Jacobs et al.: The Law of Strikes and Lock-outs, v Comparative Labour Law and Industrial Relations in Industrialized Market Economies, VI edition, Kluwer Law, 1998,

Filip Dorssemont et. al.: Cross Border Collective Actions in Europe: A Legal Challenge, Intersentia 2007,

Watts, Jonathan: Stirkes in China signal end to era of low cost labour and cheap exports, Guardian.co.uk, 17. 6. 2010,

China Study Group – Auto Industry Strikes in China, <http://chinastudygroup.net/2010/>,

What to make of the strikes in China, <http://shanghaiist.com>, 4. 6. 2010,

Strikes threaten China's status as the factory of the world, Clifford Coonan, The Independent, 19. 6. 2010, itd.,

ILO, Freedom of Association, Digest of decisions, 5th edition, ILO, 2006,

European Committee of Social Rights, database, dostopno na: <http://hudoc.esc.coe.int/esc2008/query.asp?language=en>

Zakon o stavki, Ur. l. SFRJ, št. 23/91.

TOPICAL ISSUES REGARDING THE RIGHT TO STRIKE

Marijan Debelak*

SUMMARY

When weighting the arguments concerning the (il)legality of a strike it is from the legal aspect interesting that in the last two years strikes have emerged in Slovenia whose main feature is not break in work. The Customs Officers for example have been on strike by doing their work more meticulously, by strictly adhering to the protocol and increasing the number of Customs inspections. A similar approach was adopted by the policemen and recently by the judges who in their second strike decided to work only to an extent laid down by the norm. The media have referred to all these forms of strikes as 'white strikes' which is an inadequate expression.

With regard to the definition of the strike according to the valid Strike Act (ZStk), the legality of such strikes can be disputed. On the other hand it needs to be mentioned that though the still valid Yugoslav Strike Act is only sensibly applied, international standards have been in use according to which the definition of the strike has been expanded by defining other forms of refusal or partial refusal to work as strike, like work according to the rules, slow work, etc. In this respect the standpoints of the ILO supervisory bodies regarding the ILO Convention No 87 on trade union freedoms and protection of trade unions' rights are important. So far, Slovenian Courts have not yet judged a case on the legality of such strikes.

As regards the strikes within the public sector and Civil Service, the provisions of the Slovenian Constitution need to be observed (Article 77, Paragraph 2), according to which the right to strike can be restricted if the art or the nature of the service rendered by the respective workers so requires. It is essential however, that the right to strike may be limited or forbidden only to the employees, whose work is essential for the public benefit. By no means is this the case for the activities of the entire public sector or the Civil Service, respectively, since - considering the criterion of public benefit - there are major differences between them.

* Marijan Debelak, LL.M., Supreme Court Judge of the Supreme Court of the Republic of Slovenia
marijan.debelak@sodisce.si